

שיעורו של מורנו הגאון רבי משה שפירא זצוק"ל

פרשת שלח – תשס"א

במשנה בערכין (טו ע"א): "נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה, שכן מצינו שלא נתחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר: וינסו אותי זה עשר פעמים".

בהמשך הגמרא מביאה: "תניא, אמר רבי אלעזר בן פרטא: בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה".

שואלת הגמרא: "ממאי? דלמא משום דרבי חנינא בר פפא, דאמר רבי חנינא בר פפא: דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, דכתיב: כי חזק הוא ממנו, אל תיקרי כי חזק הוא מִמֶּנּוּ אלא מִמֶּנּוּ, כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם".

משהו נורא. דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה. אותו כח רע שנמצא בארץ ישראל באותה שעה, הוא חזק כביכול שאפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם. זאת אומרת שהם יודעים מי בעל הבית, אבל כפי ראייתם הם תפסו שאפילו בעל הבית - שהוא באמת בעל הבית - אינו יכול להוציא כליו משם.

על זה שואלת הגמרא מנין שעל זה שהוציאו דיבה על הארץ נחתם גזר דינם, אולי על מה שאמרו כאן, וזה הרבה יותר נורא.

אומרת הגמרא: "אלא אמר רבה אמר ריש לקיש, אמר קרא: וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה, על דבת הארץ שהוציאו".

גזר דינם נחתם על שהם הוציאו את דיבת הארץ. המשנה והברייתא קוראות לזה "לשון הרע".

זה דבר מאד תמוה. להלכה, אין שום איסור להוציא לשון הרע על עצים ואבנים. כך נפסק להלכה ברמב"ם, בסמ"ג ובכל הראשונים שמדברים על זה. לשון הרע זה מי שמרגל בחבירו. אין איסור לשון הרע על עצים ואבנים, על ארץ, או על בעלי חיים, אלא אם כן יוצא מזה גנות לאדם. 'ראו אדם שהשקיע כל כך הרבה מאמץ מסוים ויצא דבר מכווער'.

לשון הרע זה על המרגל בחבירו. כשאנו עסוקים בלשון הרע אין כזו מציאות של דיבור על עצים ואבנים, והמרגלים הם אלו שמהם אנו לומדים את כל החומר של לשון הרע.

הדבר הנורא שיש בלשון הרע - מהם זה נלמד. "בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן? ממרגלים".

זאת אומרת שהמרגלים נכנסו באותה פרשה של מספרי לשון הרע, ולהלכה אין בכלל כזה דין. אין לשון הרע על עצים ואבנים.

אנחנו ממשיכים את הענין שהתחלנו בו בשבוע שעבר. גם שם בפרשת בהעלותך, אלה הם שתי פרשות שעליהם אומרים חז"ל (ומובא ברש"י במדבר יג, ב) שמשום כך נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

הם היו צריכים להקיש מזה שמרים דברה במשה ונענשה ולא להוציא את דיבת הארץ רעה.

בכלל יש כאן דבר תמוה מאד.

לשון הרע אסור לדבר על אף אדם מישראל, גם לא על חרש שוטה וקטן, ואת זה אנחנו לומדים ממרים ואהרן שדברו על משה רבינו.

אין שום פירכא על הלימוד הזה.

מוציאי דיבת הארץ רעה. נניח. אבל מדובר על מוציאי דיבת הארץ. הם עשו מהפכה בכל כלל ישראל, ומכאן אנו לומדים לכל דין לשון הרע?

האם כל מי שמדבר לשון הרע על מישהו, הוא מדבר על משה רבינו? האם הוא מדבר על ארץ ישראל ועושה מהפכה ומשאיר את כלל ישראל במדבר ארבעים שנה וגורם גלויות לנו ולבנינו ולבני בנינו? האם זה אותו דבר?

מכאן אנחנו לומדים את כל החומר הנורא של דיני לשון הרע, עד היכן הדברים מגיעים.

"בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע". זה איסור שנמצא לכל אחד ואחד ביד. ודאי שזה איסור חמור, אבל ללמוד את זה ממה שבני אדם דברו על משה רבינו וארץ ישראל?

אותם שדברו על ארץ ישראל - תראו מה שהם גרמו. וכל מה שהיה שם היה לשון הרע וזהו? כל מי שמדבר לשון הרע מצרף את עצמו למעשה בסדר גודל כזה? אין שום הבדל? המעשים האלה היו מעשים של מהפכה. המעשים האלה שינו את כל המהלך של כלל ישראל. הם החרבו אותנו וגרמו לנו צרות לדורי דורות. הלוואי שניחלץ במהרה בימינו מכל מה שנגרם לנו מכח אותם מעשים. והמעשים האלה הם בדומה למי שמדבר לשון הרע על החנווני שלו? על השכן שלו? זה אותו דבר? איך אפשר להקיש ללמוד ולצרף יחד דברים שנראים רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב.

מי שמדבר על משה רבינו נקרא מדבר לשון הרע? מי שמדבר על ארץ ישראל גורם לכלל ישראל כולם את כל הגלויות, "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר. ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (תהלים קו, כה-כו).

כל הצרות המצטרפות של כלל ישראל היו מחמת אותו מעשה, וקוראים לזה "לשון הרע" וזהו? ודאי שזה עוון, זה נורא, אבל האם הכוונה שכל מי שמדבר לשון הרע מצרף את עצמו למעשה כזה?

איפה מצאנו שאין שום הבדל בין לדבר על משה רבינו ולדבר על פחות שבפחותים - אם הוא בקטגוריה שאסור לדבר עליו לשון הרע. חוץ מהשאלה שלדבר על עצים ואבנים בכלל לא שייך לפרשה של לשון הרע. להלכה אין כזה איסור, אא"כ כאמור כרוך בזה לשון הרע על אדם שטרם סביב אותם עצים ואבנים, ואז זה לשון הרע על אדם.

יש כאן טעות בסיסית. התחלנו לדבר על זה בשבוע שעבר. ובאמת שכאן זה בולט יותר.

אנחנו יודעים שבגלל המרגלים "אתם בכיתם בכיה של חנם" (תענית כט ע"א), והדבר הזה היה סיבה שנענשנו בבכיה לדורות.

הבכיה לדורות הם החורבנות שקרו באותו היום, אותם חמשה דברים שארעו את אבותינו בתשעה באב (תענית כו ע"ב), חטא המרגלים, שני החורבנות ועוד שני דברים נוראים שקרו.

על זה אומרת הגמרא בסנהדרין (קד ע"ב), שהיא הולכת ודורשת חלקים ממגילת איכה: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו הלילה ליל תשעה באב היה, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני אקבע לכם בכיה לדורות". כשמגיעים לפסוק "פצו עליך פיהם" דורשת הגמרא: "אמר רבא אמר רבי יוחנן: בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן? בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם".

כל הפרקים במגילת איכה הם כסדר האל"ף בי"ת, זולת הפרק האחרון שגם הוא כ"ב פסוקים כנגד האל"ף בי"ת, אבל הוא לא מסודר בסדר האל"ף בי"ת. כל יתר הפרקים מסודרים בסדר האל"ף בי"ת, אבל לא מסודר לגמרי אלא האות פ' קודמת לאות ע'. על זה אומרת הגמרא: בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן? בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם".

אומר רש"י: "מפני מה הקדים פ"א לעי"ן - ברוב האלפא ביתא שבאיכה. מפני מרגלים - שהקדימו מאמר פיהם עד שלא ראו בעין".

כל מגילת קינות נכתבה בגלל מעשה המרגלים והם הסיבה לכל מה שנכתב במגילת קינות, לכן סידרו את מגילת קינות באופן כזה להראות לנו שכאן נמצאת הסיבה.

מגילת הקינות עצמה עניינה הקינות על החורבן, והיא נכתבה על ידי ירמיהו. בקינות עצמן נרמזה גם הסיבה לכל הקינה.

מגילת קינות לא מדברת על הסיבה, אלא היא מקוננת. אבל יש בה רמז לסיבה שבגללה כל זה קרה. הסיבה נרמזה בזה שהאות פ' קודמת לאות ע', "בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם".

זהו? זה מה שעשו המרגלים? הקדימו פה לעין.

כאן למדנו, וכאן זה בולט מאד לעין. מה שכתוב במגילת קינות זה כל הבכי, "בכה תבכה בלילה", שם כתוב כל מה שקרה. אבל בתוך המגילה כתובה הסיבה באותיות של אש, על שהם הקדימו פה לעין. החורבן נמצא בזה שמקדימים את הפה לעין.

יסוד ושורש החורבן הוא בהקדמת הפה לעין.

ננסה להבין.

נחזור לשורשי הדברים שהתחלנו בהם.

מתוך העובדה שעל חטאי הדיבור האלה של "מוציא רע" לוקים בצרעת, רבותינו גילו לנו מה שכתוב במשנה בספר יצירה שאין בטוב למעלה מענג ואין ברע למעלה מנגע. הענג עומד לעומת הנגע. הם עומדים זה לעומת זה.

חז"ל דורשים את התיבה "ענג", שזה ראשי תיבות: עדן נהר גן, וזהו סדרם של דברים. ה"עדן" הוא המקור, ה"נהר" הוא הממשיך וה"גן" הוא התכלית שאליו הנהר נמשך ואותו הוא מצמיח ומגדל מכח אותו עדן שהוא יוצא ממנו.

העדן הוא תמיד המקור. הנהר יוצא מעדן להשקות את הגן, כמו שהארכנו לבאר בשבוע שעבר. הנהר יוצא מעדן להשקות את הגן. המבנה של צורת האדם, מתחילה בחלק העליון ביותר של האדם, שם תמיד נמצא המקור. זאת המערכת שנקראת בלשון חז"ל "מחשבה". האדם מחולק מלמעלה למטה לשלושה חלקים: מחשבה, דיבור מעשה. כל הטעמים כולם, כל ה"עדן" נמצא במחשבה. שם נמצאים כל הטעמים כולם. כל הטוב וכל הנעים, כל העדן נמצא שם בתפיסה הפנימית, האמיתית העליונה של הדברים.

בדיבור נשאר משהו מאותו עדן. במעשה, זה כבר רחוק מאד. אבל הקב"ה ברא אותנו כך שאנחנו צריכים להביא את אותו עדן ומכוחו להגיע אל אותם מעשים והמעשים יכפילו פי כמה וכמה את אותו עדן שהיה המוצא לדבר הזה. כל המעשים האלה יביאו כל אחד ואחד להתעדן בפירות אותם מעשים שהוא עשה. הגן הוא מקום העבודה והעמל. מקום הטרחה. זה המקום שבו בורא העולם שם אותנו "לעבדה ולשמרה", וכמו שחז"ל אומרים (זוהר ח"א דף כ"ז א'): "לעבדה - אלו מצות עשה. ולשמרה - אלו מצות לא תעשה". שמו אותנו בגן כדי שאנחנו נעבד אותו ונשתדל שיצאו ממנו גידולים טובים. אותם גידולים טובים שהם תוצאת העבודה שאנחנו השקענו בגן הזה, הם אותם פירות גן עדן שאדם אוכל בשכר מעשיו כשהוא מגיע בחזרה לעולם הנשמות, העולם שממנו הוא בא. כך זה כשהאדם לוקח את אותו עדן, ומעביר אותו ומכוחו של אותו עדן שהוא המקור הוא מחיה את הדברים הרחוקים.

אנחנו חיים בעולם המעשה. בעולם המעשה, הדברים שאנו עושים אותם בפועל בידיים, אין להם שום טעם. אנחנו מתעסקים פה בחטיבת עצים. הטעם היחיד שיש לנו זה כאשר אנו עושים פעולות של עיון, דברים שמרוממים את הדעת, והם נותנים לנו תפיסה יותר גבוהה. ללמוד בעיון זה דבר שממנו אנחנו יכולים להנות. אבל אין שום מקור להנאה מהנחת תפילין. זה נראה מעשה. ההנאה היחידה זה למי שיודע ומבין למה הדבר הזה מביא. אבל הפעולה הזאת מצד עצמה, אין לנו בה שום טעם. זה גם לא שייך. אין לנו שום תפיסה בשכר של שום מצוה בעולם. הפעולה כשלעצמה זו פעולה בעלמא, פעולה יבשה. הטעם היחיד זה למי שיודע ומבין ותופס עד היכן הדברים מגיעים, ומה רב ערכה של ההשקעה הזאת שהוא משקיע. הפעולה כשלעצמה אנחנו לא מפיקים ממנה שום דבר. זה הפירוש "שכר מצוה מצוה" (אבות ד, ב). המצוה בעצמה תאיר ותתגלה כדבר שהוא כולו עדן. הפעולה היבשה הזאת שכאן בעולם הזה היתה פעולה בעלמא בלי שום טעם, הפעולה הזאת בעצמה תאיר ותהיה כל הנופת צופים, שאי אפשר בכלל להעלות על הדעת. על זה נאמר "עין לא ראתה אלוקים זולתך" (ישעיהו סד, ג). אני מדבר על הפעולה היבשה לשים את התפילין על הזרוע ועל הראש. כשיתגלה לנו "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", אז הדבר הזה בעצמו יתגלה כדבר המהנה ביותר, לאין ערוך יותר מהדברים המהנים ביותר ששייכים שיהיו בעולם הזה. כל מי שישים זה ליד זה - בוז יבוזו לו.

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו". אי אפשר בכלל לדמות את הדברים האלה.

כך יראו הדברים בזמן שאותו "צפנת ליראיד" יתגלה. אבל בינתיים אנחנו יושבים פה, חוטבים עצים ומסיעים אבנים. "אמונת - זה סדר זרעים" (שבת לא ע"א). מביאים תוספות בשם הירושלמי: "שמאמין בחי העולמים וזורע". אנחנו מאמינים באמונה שלימה בקב"ה שהפעולות היבשות האלה שאנו עושים אותן כי הוא ציוה, המצוות האלה הן מציאויות קיימות חיות נוראות, אבל הן לא פה. הן לא שייכות לפה. "צפנת ליראיד".

כל המצות האלה, כל הפעולות האלה, זה ה"לעבדה ולשמרה" של הגן, דהיינו לעשות פעולות שאנו מאמינים ויודעים שמקורן באותו עדן, אבל אין לנו שום תפיסה באותו עדן.

מי שקשור לתורה באמת, לומד תורה ורוצה לדעת, הטעם הזה שהוא טעם שיכול להגיע למעין דמעין. אבל כל אחד הרי מבין לבד שהדבר הזה כל כך נורא וכל כך גדול אף אם משהו מבצבץ לפה לעולם העלוב שלנו, אז נתאר לעצמנו כמה שם הוא גדול. אין לנו מושג כל שהוא על הדברים האלה.

עכ"פ כל הדברים כולם יוצאים מעדן להשקות את הגן. העדן הוא תפיסת הדברים לעומקם. תפיסת הדברים עצמם. זה יתכן רק בעולם גבוה יותר. עולם שנקרא "מחשבה".

הדיבור הוא לא תפיסת מחשבה, אלא הוא תפיסת מילים שמדברים אודות הדבר. תפיסת הדבר בעצמו יש רק במחשבה. אין תפיסת הדבר בעצמו במילים. כשאני תופס דרך מילים, אני תופס **אודות** הדבר ולא את הדבר. הדבר עצמו הוא מעבר לכל מילה. החיבור שלנו אל הדבר עצמו, הוא רק דרך עולם יותר גבוה. תפיסת העדן. העדן הוא תמיד עצמו של דבר.

כמו שהזכרנו, כביכול עצם הבריאה זה מה שהיה עצם רצונו של הבורא בבריאה. רצון הבורא בבריאה היה להנות ולענג את הנבראים. להשפיע מטובו על הנבראים. כל הדברים האחרים הם דרכים איך להגיע לזה. עצמו של דבר הוא הענג.

כל מי שיש לו תפיסה בעצמו של דבר, לא בדברים הסובבים המתלווים, אלא תפיסה בעצם הדבר, זו צריכה להיות תפיסה בעצם רצונו יתברך. מי שתופס שם, תופס משהו מהעדן. אפשר לתפוס רק משהו משם.

זהו העדן. מן העדן הזה יוצאים כל מיני דיבורים שהם מספרים לנו אודות העדן הזה. לפעמים יש אפשרות שבתוך הדיבורים האלה עוד נמצא איזה שהוא טעם כלשהו, משום שהדיבורים קשורים למחשבה באיזה שהוא אופן.

המעשה שהוא יהיה תולדה של אותה מחשבה, המעשה הנעשה בעולם, הפעולה שנעשית שהיא תוצאת אותה מחשבה של פנים ועומק, המעשה אפשרי רק כביטוי נוסף על הדיבור.

אחרי שהבאנו את המחשבה לכלל דיבור, הלבשנו אותה במילים, אז יש לנו אפשרות לביטוי נוסף שהוא נמוך יותר.

העשיה גם היא ביטוי נוסף של אותה מחשבה. עוד החצנה והורדה של הדבר. אנחנו מורידים את עצמו של דבר עוד דרגה עד שהפכנו אותו למעשה גשמי פה בעולם הזה.

כשאנחנו עושים את המעשה הזה, ואנחנו יודעים שמעדן הוא יוצא ולעדן הוא חוזר, כל מי שעושה את הדבר הזה, אליו כביכול כיוון בורא העולם את כל הענג שהוא התכוון לברוא. עדן, נהר, גן.

שינוי הסדר הוא "נגע". הנגע מתחיל ברגע שהנהר הוא הדבר הראשון, והעדן הוא תוצאה של אותו נהר. התפיסה שהעדן הוא לא מקורו של אותו נהר, אלא הנהר הוא נקודת ההתחלה וכל מה שהנהר הזה עושה ומוציא לפועל - כאן נמצא הענג.

כל מי שכך תופס ניתק ממקור חיותו וכשדבר ניתק ממקור חיותו עליו נאמר: "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו" (במדבר יב, יב). מצורע מטמא כמת. הוא מטמא באהל. זה נקרא ניתוק מאותו פתיל חיים. מאותו עדן שהוא מקור חיים.

בתורה שבכתב בהמון מקומות, המעיין נקרא עין. אליעזר עבד אברהם אמר "ואבא היום אל העין" (בראשית כד, מב). והוא התכוון למעיין. העין - עין המים. "ויבאו אילימה ושם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים" (שמות טו, כז).

הדבר ידוע ומפורסם, כל אחד הרי יודע שהנהרות מקורן במעינות. אותם מעיינות ששם נמצאת הנביעה מן המקור. מה שנקרא בלשון הכתוב "מקור חיים". המילה "מקור" היא תמיד מעיין נובע.

העין נקראת עין אז היא צריכה להיות המקור של אותו נהר שהולך להשקות את הגן. נמצא שסדר הדברים חייב להיות עין, פה וידיים שהם כלי המעשה. כך זה צריך להיות.

אם אנחנו קוראים לכח הדיבור נהר, כגון: "פתח פיך ויאירו דבריך" (ברכות כב ע"א). "אנהרינהו לעיינין ממתניתין" (יבמות לה ע"א) - מקור הנהר הוא העין.

האדם מקורו בעליונים והוא משתלשל ויורד עד לעולם המעשה היבש, הגשמי הפשוט. הדברים משתלשלים ויורדים מעומק רום המחשבה, עד לדרגות של דיבור, שהוא קטוע, דיבור שלא יכול לרדת כל כך, אז הוא יכול רק לרמוז בראשי פרקים.

הדיבור הולך ויורד גם הוא, עד שהוא נהיה ברור ונתפס יותר. כמעט וניתן למשש אותו בידיים. זו ירידה מאין כמוה. הדברים צריכים לרדת מאד מאד מרום מקומם עד להחצנה הזאת להיות כל כך מדוברים.

משם עוד ארוכה הדרך. זה משתלשל עוד ויורד עד למעשה הנמוך ביותר. גם במעשה יש מעשה מעודן וגבוה יותר, שהוא הרבה יותר קרוב לעומק, לפני, לחלקי המחשבה של הדברים, עד מעשה הגשמי הפשוט, עד לגמר מלאכה. בלשון

חכמים זה נקרא "מכה בפטיש". את זה גם קוף יכול לעשות. פעולה שאין בה שום עידון.

כך צורת האדם. הדברים הולכים ויורדים מאותו עולם גבוה של מחשבה, והדברים משתלשלים ויורדים עד שהם מגיעים למעשה פשוט וגס, שעקרונית לא צריך את כל העומק של צורת אדם כדי לעשות אותו. כך כשמדברים על המעשה בלבד.

הדיבור כמו שהוא, הוא פעולה פיזית של דיבור, את הדיבור הזה יכולים לדבר גם אנשים עם הרבה פחות שכל. לצערנו זה די מוכר בעולם. אנשים יכולים לחזור על דברים שהם שמעו. בזה אין שום מחשבה. ככל שהדבר משלשל ויורד אל עולם המעשה, הוא הולך ונעשה "מעשה קוף". ככל שזה עולה מרומם ומחבר יותר לעולם המחשבה, זה מחייב צורת אדם.

איפה נמצא המעיין בצורת אדם? איפה נמצא המעיין שהוא המקור שממנו צריך להתחיל את המהלך?

אלה הם המעיינות ושם הנביעה של החיים עצמם. מקור החיים. דהיינו המקור הפנימי של העדן. מקור העדן שממנו יוצא הנהר שהולך להשקות את הגן. הרי ברור, העין היא הגבוהה ביותר והיא גם האיבר הגבוה ביותר בצורת האדם. זהו האיבר שנמצא בגבול האיזור שבין המחשבה ובין האברים היותר נמוכים. העין היא הגבוהה ביותר. חוץ מהגולגולת שהיא לא מתפקדת שכאיבר של מעשה. שם נמצא המח.

כשמתחילים האיברים, דהיינו אותם איברים שהם תחילת הירידה מעולם המחשבה לכיוון עולם המעשה - שם העין. כך הסדר אפילו בלי הבנת הדברים. כך המבנה וכך סדרם של דברים.

דרך אגב, נבאר נקודה אחת. העין כשלעצמה, כמו שהיא, היא איבר שיש בו המון הנאה. "ומתוק האור וטוב לעיניים לראות את השמש" (קהלת יא, ז). זה שונה לגמרי מהנאה שהאדם נהנה משמיעה.

יש כאן טעות בהבנה. בני אדם מסוגלים להנות ממה שנקרא ניגון. אמנם, יש בדברים האלה הנאות נפלאות עד מאד, אבל שם ההנאה היא לא בפעולת השמיעה משום שכאשר אני שומע - אני לא שומע כלום. ההנאה היא בצירוף. אני הרי הולך ושומע. מעשה השמיעה הוא באותו רגע, ובו לא עשיתי כלום. ההנאה חלה רק אחרי שאני מצרף דבר שלם. כשהדברים מצטרפים יחד. נמצא שלא מעשה השמיעה מהנה, אלא הדעת המצרפת את הדברים האלה ביחד. ההנאה היא מההרמוניה הנפלאה של צירוף כל הדברים יחד. לא מעשה השמיעה גורם לי הנאה.

לא כן הראיה. "ומתוק האור וטוב לעיניים לראות את השמש". ההנאה היא מעצם פעולת הראיה. לא משום צירוף ולא משום מסקנה. עצם הראיה עצמה היא הנאה.

זה דבר שאיננו בכל יתר המקומות. הנאות אחרות זה הנאות של טעם, ריח ומישוש, וכל ההנאות האלה הן הנאות גשמיות. המעודן ביותר הוא הריח,

שיעורי רבינו הגאון **Shiurim of Hagoan**
רבי משה שפירא זצוק"ל **Rebbi Moshe Shapira zatzal**

שממנו נהנית הנשמה ולא הגוף. "איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו - הוי אומר זה הריח" (ברכות מג ע"ב). זהו החוש היותר מעודן מבין החושים הנמוכים, אבל ההנאה מהראיה זה הנאה מעצם פעולת הראיה. אוי לו למי שנהנה הנאת חוש מהנאת הראיה. הנאת הראיה זה מה ששלמה המלך אומר "ולבי ראה הרבה חכמה ודעת" (קהלת א, טז). שם - עצם הראיה מהנה.

אנחנו יודעים ש"סומא חשוב כמת" (רש"י בראשית כח, יג). זה לא דומה ל"חרשו נותן לו דמי כולו" (ב"ק פה ע"ב). "חרשו נותן לו דמי כולו" משום שאין אפשרות לשום אותו. הוא לא מסוגל להיות פועל. אדם שאי אפשר להידבר איתו לא שוה כפועל, לא שוה כעבד. הוא לא שוה שום דבר לאף אחד. אבל הוא לא חשוב כמת, חלילה. סומא חשוב כמת.

הוא יכול להיות חכם מחוכם, אבל מעצם עובדת היותו סומא, הוא פטור מכל המצוות. "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב). כאן נמצא מקור החיים. כאן נמצאת נקודת ההתחלה של מה שנקרא חיים באמת. חיים שהם מקור חיים.

אברהם אבינו הסתובב בעולם וראה בירה דולקת (בראשית רבה לט, א). זה חייב היה להתחיל מפה משום שאף אחד לא שומע שום דיבור, לפני שהוא לומד מהראיה.

אחרי שהוא ראה בירה דולקת והגיע למסקנה שאי אפשר לבירה בלא מנהיג, אז קרה עוד משהו: "הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו: אני הוא בעל הבירה". אחרי שאדם מגיע לרמה מסוימת עם העין, אז הוא מתחיל לשמוע באוזן. כרגיל לשון "נביא" זה מלשון "ניב שפתיים". המילה "נביא" זה מלשון דיבור. לפעמים קוראים לנביא "רואה". הנביא הוא זה שיודע לחבר את הדיבור אל המקור.

כך ברא בורא העולם את האדם שהאדם ילמד ולפני הכל הוא יהיה "רואה". מראיתו הוא חייב ללמוד. מהראיה הכל מתחיל. כשבן אדם רואה ומגיע בידעתו עד לאן שהוא מגיע, הוא נהיה נביא, ואז הוא יכול לדבר. לפעמים לנביא המדבר קוראים "רואה", "חוזה". דהיינו, הדיבור מקורו בעין.

כל חטאי הדיבור בכלל ישראל היו - כמו שכתוב בתורה - במרים ואהרן שדברו במשה. "ותדבר מרים ואהרן" (במדבר יב, א). אותם מדברים לא דברו לשון הרע. הם לא התכוונו ללשון הרע וזה לא היה לשון הרע. כמו שמוציאי דיבת הארץ רעה - שגם זה לא היה לשון הרע, אבל עומק לשון הרע זה בהיפוך הענג לנגע. בהיפוך הסדר שאומרים בפיהם מה שלא ראו בעיניהם.

האדם מתחיל מן הפה כשאין מקור קודם. דיבורים. הראש מלא דיבורים. זה מה שקורה אצלנו. המון דיבורים. אנחנו מסתובבים סביב דיבורים ודיבורים מסתובבים סביבנו. אנחנו נטבעים בתוך דיבורים. כל דבר שמגיע אנו שולפים

איזה דיבור, יותר נוגע או פחות נוגע - ומדברים. כך נוספים לעולם עוד דברי הבל ועוד דברי הבל והעולם הולך ומתמלא תבן וקש. הבלים. מה אנחנו יכולים לעשות?

אנחנו צריכים להיזכר באותו פיקח שמביא רש"י בתחילת פרשת וישב (בראשית לז, א). אותו פחמי שהיה שכן של הפשתני היה תמה מה אני יעשה עם כל הפשתן. אנה יכנס כל הפשתן הזה? הוא מביא עוד פשתן ועוד פשתן. עבר שם פיקח אחד ואמר: ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו. העולם כולו מגובב בקש. מלא עד אפס מקום, לא לראות, לא לשמוע ולא לנשום. העולם מלא עד אפס גמור בהבל גמור. הבלים ועוד הבלים. לאן כל זה ילך? צריך להיזכר באותו פיקח. ניצוץ אחד, דהיינו מילה אחת שהיא אמת לאמיתה. "הלוא כה דברי כאש נאם ה'" (ירמיהו כג, כט). מילה אחת תשרוף את כל הדיבורים. כל הדיבורים האלה יעלמו והיו כלא היו כשיתגלה דיבור אחד שהוא נאם ה'.

ניצוץ אחד מאותה אמת של "תתן אמת ליעקב", "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו" (עובדיה א, יח).

כל הדיבורים שממלאים את העולם כקש הם דברים בלי מקור. כולם עד אחד הם הקדמת פה לעין.

הקדמת פה לעין זו הצעקה של סיבות החורבן שיוצאת ממגילת קינות. יחד עם הבכי של "בכה תבכה בלילה", של "ישבה בדד", "אין לה מנחם מכל אוהביה", יש עוד בכי אחד של פה שקודם לעין. מערכת דיבורים בלי שורש ובלו מקור.

העולם מלא דברי הבל. שקר קטן יותר מנסה להילחם בשקר גדול יותר. אבל אין שום הבדל בין שקר קטן ושקר גדול. ההיפך, שקר קטן הוא הרבה יותר גדול, משום ששקר גדול כמעט מכריז על עצמו שהוא שקר, ואילו שקר קטן מכריז ואומר: 'אני אמת לאמיתה', אז השקרן הגדול יותר זה השקר הקטן. כך השקרים הולכים ונעשים אמת, על ידי שחוזרים עליהם פעם פעמים, אלפי פעמים. אני לא מדבר בעולם הרחב, אלא בעולם שלנו.

החורבן שמגילת איכה צועקת זה איכה הקדמתם כל כך פה לעין. צריך להבין, הקדמת פה לעין אלה דיבורים שלא באים משום מקור. הדיבורים האלה הם בעצמם מקור עצמם, אבל התהליך הוא כמו שידוע, בהתחלה כותבים אותם כדי להשפיע, לשם שמים, אחרי שהדבר מתחיל לקבל תאוצה, מי שכתב מתחיל בעצמו להאמין בהם. השלב הבא שהדברים האלה הופכים להיות מקור. כך אנחנו נראים.

בעולם כולו זה בהדיא. העולם כולו הוא עולם של דיבורים בלבד. היום העולם עומד כך שמעצבים את העין לפי הדיבורים. מדברים כך, אז בא אני אראה לך שזה כמו שאמרתי.

העין באה מיד אחרי הפה. העין עצמה הפכה להיות פה. זה עולם של שקר וחורבן. זה עולם שאין בו מקום בכלל לבית מקדש.

הגמרא בבבא בתרא (ד' ע"א) אומרת על ינאי המלך שהרג את חכמי ישראל, הוא שאל וחקר במה הוא יוכל לכפר על מה שחטא. אמרו לו חכמים: "הוא סימא עינו של עולם, דכתיב: והיה אם מעיני העדה, ילך ויתעסק בעינו של עולם". חכמים נקראים "עיני העדה", הוא סימא את כלל ישראל ולקח מאיתנו את העיניים, אז שיחזור ויתעסק בעיניים. בעולם כזה שמקדימים פה לעין, אין מקום למקדשות. המקדשות חרבו באותו לילה שהקדימו פה לעין.

כאן נמצאים חטאי הדיבור. מקור חטאי הדיבור הם לא ברעות שמדברים, או בנוק שהם עושים. עיקר החטאים זה בהשחתה של כח הדיבור. בעיוות של צורת אדם שנתעוותה על ידי דיבורים כאלה. אלה דיבורים שעשו את עצמם כמקור. כאן העיוות הגדול של צורת האדם, וכאן במקום "ענג" בא "נגע". מרים ואהרן דברו במקום שלא היו צריכים לדבר. הם דברו דיבורים שמקורם לא היה בעין. כאן נתעוותה הקומה של כלל ישראל. וזה מה שעשו המרגלים. המרגלים צריכים היו לראות. שלחו אותם לראות, ובמקום לראות הם ראו את הדיבורים שהם רצו לדבר. במקום לראות ולדבר מן המקור, הם דיברו ממקור הדיבור, וראו את מה שהם דיברו. זה נקרא הקדימו פה לעין. קודם דברו ואח"כ באמת ראו את מה שהם דיברו. העובדה שם ראו את מה שהם דיברו, היה משום שכך הם דברו. הם הפכו את הקערה על פיה. כאן נמצאים חטאי הדיבור. כאן בדיוק במקום הזה נמצא החורבן, כי לא יתכן שיעמוד בית על לא-בסיס. הקב"ה ברא את העולם בדיבור. "שהכל נהיה בדברו". בורא העולם ברא את כל הבריאה כולה בדיבור, וכל הבריאה כולה נאמר עליה: "וירא אלוקים כי טוב". זאת צורתה האמיתית של הבריאה. כל מי שמעוות, מעקם, מחליק והופך את הקערה על פיה, בהכרח מחריב את העולם האמיתי שבורא העולם ברא. זה בהכרח מחריב את העולם. זה נגד המהלך שעליו ברא בורא העולם את העולם. "אז ראה יְיָ סִפְּרָה" (איוב כח, כז). בורא העולם ברא את העולם בתיבות, במילים, באותיות. סדר האותיות הוא ע' קודם, ואח"כ פ'. זה מה שרצינו לבאר היום. הדברים ברורים מאד. כל מי שמתבונן קצת על מה שנעשה סביבנו, זה כבר בולט לעין. אנו טובעים במערכת הדיבורים שאנחנו חיים בתוכה. זו מערכת דיבורים שכולה חורבן. אנו מחכים במהרה בימינו שניצוץ אחד של "תתן אמת ליעקב", יביא שכל הקש שנמצא בעולם יכלה "ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דיבר".

נכתב על ידי הרב ישראל ברונשטיין שליט"א

שיעורי רבינו הגאון **Shiurim of Hagaon** רבי **משה שפירא זצוק"ל** **Rebbi Moshe Shapira** **zatzal**